

ВІДНОСИНИ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ В'ЄТНАМ ТА ЄврАзЕС

У статті розглядаються проблеми та можливості вступу Соціалістичної Республіки В'єтнам до Митного Союзу ЄврАзЕС та укладення з ним угоди стосовно утворення зони вільної торгівлі. Наразі В'єтнам є однією з держав у Південно-Східній Азії, чий розвиток економіки має позитивну динаміку. До того ж В'єтнам є членом АСЕАН, що робить його ще більш привабливим союзником на міжнародній арені. Разом із тим ЄврАзЕС позиціонує себе як передова економічна організація не просто регіонального, але міжнародного значення, вступ до якої дає можливість для реалізації грандіозних проектів зовнішньо- та внутрішньоекономічного значення, проведення дієвих реформ, створення сприятливого клімату для обміну ресурсами, формування загального енергетичного та фінансового ринків тощо. Однак автор статті намагається довідатись, чи дійсно діяльність ЄврАзЕС є настільки прогресивною, і, на основі досліджуваних ним фактів, зробив певні висновки щодо цього.

Ключові слова: ЄврАзЕС, СРВ, В'єтнам, розвиток, економіка, динаміка.

В статье рассматриваются проблемы и возможности вступления Социалистической Республики Вьетнам в Таможенный Союз ЕвразЭС и заключения с ним соглашения о создании зоны свободной торговли. На данный момент Вьетнам является одним из государств в Юго-Восточной Азии, чье развитие экономики имеет положительную динамику. К тому же Вьетнам является членом АСЕАН, что делает его еще более привлекательным союзником на международной арене. Вместе с тем, ЕвразЭС позиционирует себя как передовая экономическая организация не просто регионального, но международного значения, вступление в которую дает возможность для реализации грандиозных проектов внешне- и внутриэкономического значения, проведения действенных реформ, создание благоприятного климата для обмена ресурсами, формирования общего энергетического и финансового рынков и т.д. Однако автор статьи пытался узнать, действительно ли деятельность ЕвразЭС является настолько прогрессивной, и, на основе исследуемых им фактов, сделал определенные выводы на этот счет.

Ключевые слова: ЕвразЭС, СРВ, Вьетнам, развитие, экономика, динамика.

In this article are examined the challenges and opportunities of Vietnam's accession to the Customs Union of the Eurasian Economic Community and the conclusion of agreements on its FTA. Currently, Vietnam is one of the countries in Southeast Asia, whose economic development has a positive trend. In addition, Vietnam is a member of ASEAN, which makes it even more attractive ally in the international arena. However, EurAsEC has positioned itself as the foremost economic organization, which has not just a regional, but an international importance too, entry to which makes it possible to implement ambitious projects and foreign with domestic trade importance of effective reforms to create a favorable climate for exchange of resources, the creation of common energy and financial markets, etc. However, the author tried to find out whether the activity of the EurAsEC is so progressive. And based on the researched facts, an author made some conclusions about this.

Key words: EurAsEC, SRV, Vietnam, development, economics, dynamics.

На сьогодні проблема вступу В'єтнаму до Митного Союзу ЄврАзЕС є однією з найбільш актуальних, бо СРВ посідає не останнє місце в Південно-Східній Азії. Таким чином від її рішення на чий бік стати – остаточно Російської Федерації

або ж обрати інший шлях – залежить не лише майбутнє економічного розвитку п'яти держав (Казахстан, Таджикистан, Киргизстан, Білорусь, Росія), а й, можливо, навіть перестановка сил на цілому континенті (зважаючи на ті події

зовнішньополітичного значення, які відбуваються зараз). Разом із цим, питання, чи не нашкодить вступ до ЄврАзЕС СРВ в економічному плані залишається відкритим.

Досліджувана проблема знайшла певне відображення у збірнику статей під редакцією Є. В. Кобелева «Российско-вьетнамские отношения: современность и история. Взгляд двух сторон» (2013), у якому питання доцільності та необхідності підписання угоди щодо створення зони вільної торгівлі з Митним Союзом порушуються у статтях В. М. Мазиріна «Российско-вьетнамские отношения на новом этапе: объективные предпосылки и реальные возможности», Ле Тхань Вана та Ле Куинь Нга «Визит президента СРВ Чыонг Тан Шанга в Россию – важная веха в укреплении отношений стратегического партнерства» та в статті Нгуен Кань Тоана «Современное состояние и перспективы двусторонних торгово-экономических отношений», де йдеться про переваги і труднощі економічного співробітництва між В'єтнамом і Російською Федерацією, та яку роль при цьому зіграє вступ СРВ до МС).

Варто зазначити, що основним недоліком усіх тих статей є те, що вони порушують питання вступу СРВ до МС лише в межах дослідження іншої проблеми, а таке поняття як «ЄврАзЕС» взагалі не згадується (хоча це й збірник 2013 року). Взагалі варто зазначити, що робіт про саме співробітництво В'єтнаму із Митним Союзом там сказано мало.

У статті М. Ф. Ткаченко «Формирование общего рынка труда в рамках ЄврАзЭС: новые механизмы и подходы в регулировании миграционных потоков» («Миграционные мосты Евразии», 2013) порушується питання створення додаткових робочих місць у країнах-учасниках ЄврАзЕС, що є особливо привабливим для СРВ, позаяк проблема працевлаштування там досить актуальна.

Оскільки огляд цих останніх статей свідчить про явно недостатнє вивчення досліджуваної проблеми, то автор поставив своєю метою з'ясувати доцільність вступу СРВ до ЄврАзЕС.

Договір про заснування ЄврАзЕС був підписаний 10 жовтня 2000 р. в Астані та набув чинності 30 травня 2001 після його ратифікації всіма державами-членами. Відповідно до статутних цілей і завдань Співтовариства та керуючись принципом різношвидкісної інтеграції, Білорусь, Казахстан і Росія в 2007-2010 роках створили Митний союз і планомірно формують наступний інтеграційний етап – Єдиний економічний простір ЄврАзЕС, до яких інші держави Спільноти будуть приєднуватися в міру готовності. У 2014 р. Росія, Білорусь і Казахстан утворили Євразійський економічний союз.

Основні завдання Співтовариства:

1. Завершення оформлення в повному обсязі режиму вільної торгівлі, формування спільного митного тарифу і єдиної системи заходів нетарифного регулювання.

2. Забезпечення свободи руху капіталу.
3. Формування загального фінансового ринку.
4. Узгодження принципів і умов переходу на єдину валюту в рамках ЄврАзЕС.
5. Встановлення загальних правил торгівлі товарами і послугами та їх доступу на внутрішні ринки;
6. Створення загальної уніфікованої системи митного регулювання.
7. Розробка і реалізація міждержавних цільових програм.
8. Створення рівних умов для виробничої та підприємницької діяльності.
9. Формування спільного ринку транспортних послуг і єдиної транспортної системи.
10. Формування загального енергетичного ринку.
11. Створення рівних умов для доступу іноземних інвестицій на ринки держав Співтовариства.
12. Забезпечення вільного пересування громадян держав ЄврАзЕС всередині Співтовариства.
13. Узгодження соціальної політики з метою формування спільноти соціальних держав, що передбачає спільний ринок праці, єдиний освітній простір, узгоджені підходи у вирішенні питань охорони здоров'я, трудової міграції та ін.
14. Зближення і гармонізація національних законодавств; забезпечення взаємодії правових систем держав ЄврАзЕС з метою створення загального правового простору в рамках Співтовариства [1].

Свою зацікавленість у створенні зони вільної торгівлі з ЄврАзЕС СРВ проявила на початку 10-х рр. ХХІ ст., після чого відбулося кілька раундів переговорів. Перший раунд проходив 27-29 березня 2013 р. у Ханой. Були переглянути механізми реалізації документів стосовно зони вільної торгівлі. Як заявив міністр з торгівлі Євразійської економічної комісії Андрій Слєпньов: «З В'єтнамом нас пов'язує давня і плідна співпраця, тому саме В'єтнам став першою країною регіону, з якою ми починаємо такий діалог» [2].

Черговий раунд (9-13 вересня 2013 р., м. Мінськ), за словами Слєпньова, пройшов «досить успішно. З вітальним словом в рамках відкриття переговорів виступив заступник міністра закордонних справ Республіки Білорусь Олександр Гур'янов. Одночасно з переговорами проводився білорусько-в'єтнамський бізнес-форум за участю міністра торгівлі та промисловості В'єтнаму [3].

Четвертий раунд переговорів відбувався з 11 до 14 лютого 2014 р. у Дананзі, на якому детально розглядалися розділи угоди. За результатами переговорів Андрій Слєпньов та міністр промисловості й торгівлі СРВ Ву Хай Хоанг підписали заключний протокол четвертого раунду [4].

П'ятий раунд проходив з 31 березня до 4 квітня 2014 р. в Алмати в готелі «Рахат Палас». У підсумку Ву Хай Хоангом та А. О. Слєпньовим

був підписаний Follow-Up (Follow-Up – щось на зразок «протоколу» зустрічі, в якому наведені план дій кожної сторони та досягнуті домовленості. – Авт.) стосовно проведених переговорів. Тоді ж були узгоджені дата та місце проведення наступного 6-го раунду переговорів [5].

Під час останнього, на сьогодні, шостого раунду (20-23 червня 2014 р., м. Сочі) сторони висловили сподівання про те, що процес обговорення питання створення зони вільної торгівлі між В'єтнамом та Митним Союзом завершиться вже цього року. Такі наміри висловив посол Євразійського Союзу в Росії Фам Суан Шон: «Уже два роки дуже активно і успішно йдуть переговори між В'єтнамом і країнами Митного Союзу. Ми сподіваємося, що всі ці переговори будуть завершені до кінця 2014 року. А в наступному році за їх підсумками вже буде підписана одна важлива угода». Також президент Євразійського Союзу Чіонг Тан Шанг погодився із запропонованою Російською Федерацією пропозицією підвищити взаємовідносини між Росією та В'єтнамом до статусу стратегічного партнерства [6].

Досліджуючи можливість вступу В'єтнаму до Євразійського Союзу, не можна не розглянути стан розвитку економічних відносин цієї країни з країнами-членами цієї організації з метою, з одного боку, усвідомлення вигідності вступу до Співтовариства, а з іншого, – зробити висновки стосовно безконфліктності співпраці Євразійського Союзу з даними державами в разі, якщо вона стане повноправним членом організації.

Сприятливість розвитку двосторонніх відносин Євразійського Союзу з Російською Федерацією передусім пояснюється досить динамічною співпрацею у здійсненні регіональних енергетичних проектів, забезпеченні енергетичної безпеки, розвитку освіти, розробці проектів у галузі економіки та туризму, науково-технічній галузі тощо. 2009 року був підписаний меморандум про співпрацю стосовно створення першої атомної електростанції у В'єтнамі. Серед постачальників металопрокату на в'єтнамський ринок Російська Федерація посідає одне з провідних місць [7].

Динаміка розвитку в'єтнамсько-білоруських відносин також є досить позитивною. Вже з моменту встановлення дипломатичних відносин обидві сторони розпочали активну співпрацю в галузі економіки. У 2012 році було підписано Програму співробітництва між Республікою Білорусь та Соціалістичною Республікою В'єтнам у галузі економіки терміном на 2013-2015 рр. 16 лютого 2014 р. у Ханой відбувся 3-й з'їзд Товариства в'єтнамсько-білоруської дружби, де було заявлено про необхідність розвитку народної дипломатії у галузях торгівлі, науки і технологій, економіки, туризму, підготовки кадрів, освіти тощо та зміцнення зв'язків із закордонними партнерами [8].

Стосовно ж двосторонніх зв'язків між Казахстаном та В'єтнамом, то вони також активно

розвивалися ще з моменту встановлення дипломатичних відносин між ними. Був підписаний ряд рамкових угод у галузі торгівлі, економіки, енергетики, праці, освіти, дипломатії, інвестицій тощо. У 2011 році в ході візиту президента Казахстану Нурсултана Назарбаєва було оголошено про розширення співробітництва у галузях економіки, інвестицій, торгівлі. В'єтнам підтримував Казахстан у намаганнях стати членом Форуму АТЕС (Азійсько-тихоокеанське економічне співробітництво), СОТ (Світова організація торгівлі) та Форуму регіональної безпеки АСЕАН (ФРА) [9].

В'єтнамсько-таджицькі міжурядові угоди стосовно економічного та науково-технічного співробітництва, захисту та заохочення інвестицій тощо були укладені майже одразу після встановлення дипломатичних відносин між обома державами. Велике значення для розвитку економічних відносин та взаємної торгівлі між В'єтнамом та Таджикистаном мала Угода про торгово-економічне співробітництво (19 січня 1999 року, Ханой). Варто зазначити і про досить активний товарообмін між державами, який у 2012 році склав 1 334,9 тис. доларів США, а за дев'ять місяців 2013 року він склав вже 27 517 тис. дол. США [10].

Але не слід забувати і про той факт, що економічні проблеми саме Таджикистану називають найскладнішими порівняно з усіма іншими азійськими республіками. Тут проглядається і дефіцит інвестиційних ресурсів, і наявність застарілої техніки та технологій, і відсутність ефективних програм економічного розвитку і т. ін. Схожі проблеми має і Киргизстан.

В'єтнамсько-киргизькі дипломатичні відносини були встановлені 4 червня 1992 р. В торговельно-економічній та культурно-гуманітарній сферах здійснюється досить активна співпраця, хоча Киргизстан і не можна назвати ідеальним партнером в економічному співробітництві [11].

Доцільно звернути увагу на ряд негативних факторів, які можуть проявити себе в разі вступу В'єтнаму до Євразійського Союзу:

1. Процес приєднання може виявитися більш складним, ніж це здається з першого погляду. Так, одним із недоліків Митного Союзу є той факт, що країна відмовляється проводити власну торгову політику і натомість мала проводити спільну торгову політику з країнами-членами. Необхідне вироблення єдиних правил щодо застосування заходів захисту внутрішнього ринку, технічного регулювання, санітарно-ветеринарних заходів і багатьох інших [12].

2. Приєднання до Євразійського Союзу зараз може загрожувати національній безпеці Євразійського Союзу. Так, нещодавно президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв під час інтерв'ю телеканалу «Хабар» заявив про можливий вихід Казахстану з Євразійського Союзу аргументуючи це тим, що його держава не буде перебувати у складі організації, яка становить загрозу його державі [13].

3. Багато хто зазначає загалом неефективну роботу Митного Союзу, а факт утворення ЄврАзЕС не зможе слугувати гарантом того, що це утворення не «розвалиться» вже протягом кількох років. Як відомо (і як зазначав автор вище) Митний Союз виявився нездатним вирішити власні економічні проблеми, запропонувати дієві реформи для вирішення проблемних питань, до того ж, наявність у ЄврАзЕС таких економічно слабких країн як Таджикистан та Киргизстан тільки гальмує ефективність його роботи. Можливо, тому вступ економічно розвиненої Соціалістичної Республіки В'єтнаму до ЄврАзЕС і є настільки важливим для країн-членів організації, а передусім – для Російської Федерації.

Окрім того, варто сказати, що наврядчи вступ ЄС до Митного Союзу одразу внесе ряд позитивних змін в економічні відносини для всіх сторін, адже і в самого В'єтнаму є економічні проблеми – тут враховується не лише низький рівень продуктивності праці, а й проблеми з банківським сектором [14].

Однак, зважаючи на факт сприятливості розвитку співробітництва ЄС з окремими державами-членами ЄврАзЕС (а передусім – з Російською Федерацією), вступ В'єтнаму до цієї організації політики та економісти вважають цілком можливим.

Нагадаємо, що ідея вступу Соціалістичної Республіки В'єтнаму до Митного Союзу була озвучена ще в 2011 р., коли Ханой заявив про бажання створення зони вільної торгівлі із Митним Союзом. У 2012 році відбулися переговори між представниками В'єтнаму та країн-членів ЄС (Єдиного Економічного Простору) і Митного Союзу відносно можливості укладання угоди та створення зони вільної торгівлі. Зокрема, 30 липня 2012 р. президент В'єтнаму Чіонг Тан Шанг наголосив на своїй зацікавленості до приєднання до Митного Союзу: «Створення зони вільної торгівлі може стати проривним кроком у в'єтнам-російському економічному співробітництві і в торгівлі. В'єтнам готовий створити всі необхідні, найбільш сприятливі умови для російських підприємців» [15].

Отже, як зазначає сам посол ЄС у Росії Фам Суан Шон, переваг у вступі В'єтнаму в ЄврАзЕС більше, ніж недоліків.

Серед переваг для В'єтнаму окремо можна зазначити: зміцнення відносин між Росією та В'єтнамом; розширення доступу до ринку країн Митного Союзу [16]; залучення нових інвестицій, туристів з Росії та інших країн-учасниць союзу;

можливість вирішення проблем працевлаштування в'єтнамських громадян [17]. Зважаючи на те, що угода між В'єтнамом та Митним Союзом може не обмежуватись лише торгівлею товарами, а й включати в себе такі важливі елементи співробітництва як режим капіталовкладень, торгівля послугами тощо, в результаті чого В'єтнам міг би отримати економічну вигоду в розмірі 6 млрд дол. на рік [18].

Звичайно, доволі активно підтримуючи В'єтнам у його намаганні стати повноправним членом Митного Союзу ЄврАзЕС, Російська Федерація має з цього і свій зиск, а саме: нарощування експорту продукції та інвестицій до В'єтнаму, який славиться своїм великим ринком із населенням з кількістю понад 90 млн. чоловік; збільшення політичного впливу країн-членів ЄврАзЕС в Південно-Східній Азії; можливість виходу Росії на ринки країн АСЕАН з подальшим створенням зони вільної торгівлі.

Існують перспективи співробітництва В'єтнаму і Росії в галузях цивільної авіації, автомобілебудування, енергетики. В'єтнам відомий у світі експортер сільськогосподарських товарів, морепродуктів, текстильної та швейної промисловості, мобільних телефонів, взуття, натурального каучуку, побутової електроніки та техніки, чаю, сирої нафти [19].

Тож, вступ ЄС до Митного Союзу і ЄврАзЕС мав би позитивні й негативні наслідки як для Ханоя, так і для країн ЄврАзЕС. Обидві сторони розширюють ринки збуту для своїх товарів, покращують відносини між собою, але не слід забувати про той факт, що досі Митний Союз себе якось особливо не проявив, а тому він і дотепер не може дотягнути до рівня ЄС, що доказує слабкість організації всередині Співтовариства та відсутність конкретних ідей щодо вирішення насущних питань.

Разом із тим, як вже зазначав автор, незважаючи на те, що відносини між В'єтнамом та країнами-членами МС розвиваються вже досить давно, а також на актуальність питання підписання договору щодо створення ЗВТ із МС та ЄС, тим не менш ця тема і досі є мало досліджуваною. Залишається ще багато питань, які потребують подальшого вивчення. Так наприклад, у співробітництві ЄС з ЄврАзЕС досить багато уваги приділяється відносинам саме В'єтнаму із Російською Федерацією, в той час як робіт про співпрацю ЄС з іншими державами-членами МС у рамках цієї організації наразі дуже мало.

ЛІТЕРАТУРА

1. История ЕвразЭС [Электронный ресурс] // Официальный сайт ЕвразЭС. – Режим доступа : <http://www.evrazes.com/about/history>.
2. В Ханое начались переговоры о присоединении Вьетнама к Таможенному Союзу [Электронный ресурс] // EURASIA NEWS. – 2013. – 28 мар. – Режим доступа : <http://eurasianews.md/eurasia/hanoie-nachalis-peregovory-prisoedinenii-etnama-tamozhennomu-soyuzu.html>.
3. Вьетнам и Таможенный Союз ЕвразЭС [Электронный ресурс] // Вьетнам и многое другое. Форумы Няч-Нам.ру. – 2013. – 10 сен. – Режим доступа : <http://www.nhat-nam.ru/forum/viewtopic.php?p=37139>.
4. В Дананге прошел 4-й раунд переговоров о ЗСТ с Вьетнамом [Электронный ресурс] // Посольство Республики Беларусь в Социалистической Республике Вьетнам. – Режим доступа : <http://vietnam.mfa.gov.by/ru/embassy/news/fta4-2.html>.

5. В городе Алматы прошел 5 раунд переговоров по заключению соглашения о свободной торговле с Вьетнамом [Электронный ресурс] // Комитет промышленности. Министерство индустрии и новых технологий Республики Казахстан. – 2014. – 9 апр. – Режим доступа : <http://www.comprom.kz/index.php/ru/520-v-gorode-almaty-proshel-5-raund-peregovorov-po-zaklyucheniyu-soglasheniya-o-svobodnoj-torgovle-s-vietnam>.
6. Вьетнам и Таможенный Союз ЕврАзЭС [Электронный ресурс] // Вьетнам и многое другое. Форумы Няг-Нам.ру. – 2014. – 1 июл. – Режим доступа : <http://www.nhat-nam.ru/forum/viewtopic.php?p=37139>.
7. Вовчук Л. А. Зовнішня політика В'єтнаму / Розділ П. Зовнішня політика країн Східної та Південно-Східної Азії / Зовнішня політика країн Азії (1945-2000 рр.) // О. В. Шевчук, І. С. Погорелова, Л. А. Вовчук. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 137–138.
8. Политические отношения. Сотрудничество с Социалистической Республикой Вьетнам [Электронный ресурс] // Вся Беларусь. – 2013. – 6 сен. – Режим доступа : <http://allby.tv/article/2775/politicheskie-otnosheniya>.
9. Ань Хуен. Стремление развивать и укреплять Вьетнамо-Казахстанские отношения [Электронный ресурс] / Хуен Ань // VOV5. – 2012. – 10 сен. – Режим доступа : <http://vovworld.vn/ru-RU/Комментарии/Стремление-развивать-и-укреплять-вьетнамоказахстанские-отношения/106408.vov>.
10. Отношения Таджикистана с Вьетнамом [Электронный ресурс] // Министерство иностранных дел Республики Таджикистан. – <http://mfa.tj/ru/otnosheniya-so-stranami-azii-afriki/tadzhikistan-veytnam.html>.
11. Экономические проблемы Киргизии [Электронный ресурс] // Freepapers. – 2013. – 11 фев. – Режим доступа : <http://freepapers.ru/110/jekonomicheskie-problemy-kirgizii/248174.1661493.list1.html>.
12. Исаченко Т. Присоединится ли Вьетнам к Таможенному Союзу? [Электронный ресурс] / Т. Исаченко // МГИМО УНИВЕРСИТЕТ. – 2012. – 1 авг. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/news/experts/document226155.phtml>.
13. Варенов Н. Назарбаев пригрозил выходом Казахстана из Евразийского экономического союза [Электронный ресурс] / Н. Варенов // Vedomosti.ru. – 2014. – 31 авг. – Режим доступа : <http://www.vedomosti.ru/politics/news/32800851/nazarbaev-prigrozil-vyehodom-kazahstana-iz-evrazijskogo#ixzz3DZwBHtkj>.
14. Мазырин В. М. Российско-вьетнамские отношения на новом этапе: объективные предпосылки и реальные возможности [Электронный ресурс] / Ч. 1: Современность / Российско-вьетнамские отношения: современность и история. Взгляд с двух сторон // В. М. Мазырин. – М. : – ИДВ РАН, 2013. – С. 24–47. – Режим доступа : http://russiancouncil.ru/common/upload/Ru_Viet.pdf.
15. Ле Тхань Ван, Ле Куинь Нга. «Визит президента СРВ Чыонг Тан Шанга в Россию – важная веха в укреплении отношений стратегического партнерства» [Электронный ресурс] / Ч. 1: Современность / Российско-вьетнамские отношения: современность и история. Взгляд с двух сторон // Ле Тхань Ван, Ле Куинь Нга – М. : – ИДВ РАН, 2013. – С. 106–115. – Режим доступа : http://russiancouncil.ru/common/upload/Ru_Viet.pdf.
16. Нгуен Кань Тоан. Современное состояние и перспективы двусторонних торгово-экономических отношений [Электронный ресурс] / Ч. 1: Современность / Российско-вьетнамские отношения: современность и история. Взгляд с двух сторон // Нгуен Кань Тоан. – М. : – ИДВ РАН, 2013. – С. 137–159. – Режим доступа : http://russiancouncil.ru/common/upload/Ru_Viet.pdf.
17. Ткаченко М. Ф. Формирование общего рынка труда в рамках ЕврАзЭС: новые механизмы и подходы в регулировании миграционных потоков [Электронный ресурс] / Раздел 4. Трудовая миграция в Россию из стран Центральной Азии / Миграционные мосты в Евразии // М. Ф. Ткаченко. – Москва: ЗАО «Экон-информ», 2013. – С. 341–344. – Режим доступа : <http://www.ryazantsev.org/book4-1.pdf>.
18. Исаченко Т. Присоединится ли Вьетнам к Таможенному Союзу? / Т. Исаченко [Электронный ресурс] // МГИМО УНИВЕРСИТЕТ. – 2012. – 1 авг. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/news/experts/document226155.phtml>.
19. Вьетнам и Таможенный Союз ЕврАзЭС [Электронный ресурс] // Вьетнам и многое другое. Форумы Няг-Нам.ру. – 2014. – 1 июл. – Режим доступа : <http://www.nhat-nam.ru/forum/viewtopic.php?p=37139>.

Рецензент: д.і.н., проф. П. М. Тригуб (Чорноморський державний університет ім. Петра Могили; к.і.н., доц. О. В. Господаренко (Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського).

© Фісунова А. І., 2014

Дата надходження статті до редколегії 02.10.2014 р.